

1988–2013 • NEGYEDSZÁZAD A KIMŰVELT EMBERFŐK SOKASÁGÁÉRT 25 ÉVES A MAGYAR REKTORI KONFERENCIA*

Bazsa György

az MTA doktora, professor emeritus,
Debreceni Egyetem Fizikai Kémiai Tanszék
bazsa@unideb.hu

A Magyar Rektori Konferencia (MRK) 25 éves történetét tekinti át vázlatosan az írás. Az MRK-t felsőoktatásunk autonóm szervezete-ként alapította még a rendszerváltás előtt 1988-ban tizenkilenc egyetem rektora, és azóta jeleníti meg és képviseli a magyar felsőoktatást hazai és nemzetközi fórumokon. A negyedszázad során sokat változott a jogi és a működési környezet, ennek következtében is a szervezet célja és funkciója, módosultak feladatai és lehetőségei, formálódott felépítése és működési kerete. Mindezek szoros összefüggésben vannak a képzési és intézményrendszer alakulásával, az infrastruktúra és a hallgatói létszám társadalmi igényeket kielégítő, sokáig folyamatos bővülésével. Intézményeink működésében meghatározó egyrészt az autonómia tartalma, másrészt a működési források elérhetőségének módja és mértéke. Az utóbbi évek válságjelenségei a (magyar) felsőoktatást sem kerültk el, ezért az MRK egyik legfontosabb és sürgetőbb feladatává vált hatékonyan közreműködni a kiút keresésében.

1988. május 31-én tizenkilenc magyar egyetem rektora¹ aláírta a Magyar Rektori Kon-

ferencia megalapításáról szóló dokumentumot. 2013. június 26-án az MRK a minisztérium vezetői, az alapító rektorok, az MRK Elnöki Klubjának tagjai (egykori MRK-, FFK, MERSZ² elnökök) jelenlétében plenáris ülésen emlékezett meg a negyedszázados jubileumról (URL1). A konferencián előadást tartott Balog Zoltán, az Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI) minisztere (URL2). A negyedszázad áttekintésére az írás szerzője kapott felkérést, aki különböző megbízatásokban mindvégig aktív résztvevője volt ennek az időszaknak. Előadásában és így annak jelen írott változatában is nagyfokú objektivitásra törekedett, amit egyéni véleményének exponálása helyett elsősorban idézetekkel kívánt és kíván elérni. Lehet, hogy emiatt a szöveg folyamatossága kicsit sérült, töredezettnek hat, de az idézeteket a hitelesség érdekében elsődlegesnek tartja.

Egy negyedszázadot már indokolt valamelyest tagolni, sőt egy kicsit tágabb időbeli, ezzel bővebb tartalmi kontextusba helyezni. Ez a tagolás a következő, rövid kiemeléssel megjelölt hat elemből áll:

1988. május 31. előtt: gondos előkészületek
1988. május 31. napján: tizenkilenc elszánt rektor aláír

1988. május 31. után: erősödő, hatékony MRK, FFK, egyetemi fórumok – az új út keresése

1988–2013 között: mozgalmas negyedszázad a **kiművelt emberfők sokaságáért**, rendszerváltással, gyors expanzióval, három törvénnyel, ki-kilengő finanszírozási ingával, oda- és visszafordításokkal – sokban együtt Európával

2013. május 31. körül: sokpólusú **kölcsönös elégedetlenség** kora – a **kiút** keresése

2013. június 26. után: Most mi jön? Csak túlélés? Vagy újabb sikerek?

1988. május 31. előtt: *gondos előkészületek*

Ennyi idő elteltével megengedhető, hogy nem a részleteket, hanem a hátteret, az akkori helyzetet, hangulatot és a cselekvési szándékat emeljük ki. A nyolcvanas évek elején élénkebbé és szervezettebbé váltak a testvérek közötti, intézményközi kapcsolatok, jelezve, hogy nemcsak a központi irányításra, hanem egyre inkább egymás munkájának, módszereinek, körülményeinek, eredményeinek megismerésére ébredt igény. Ezek meghatározó formái voltak többek között a dékáni kollégiumok. Elsőként a 70-es években a természettudományi karok dékáni kollégiuma kezdett el működni, legalább féléves rendszerességgel találkoztak a kari vezetők – forgószínpadszerűen. Ezt követően több kari dékáni kollégium is életre kelt, és ezek az önszerveződések az említett igényt jól elégtették ki, nem külső kényszer, sokkal inkább konstruktív eszmecsere, ennek haszna, a kölcsönös segítő szándék működtette ezeket.

Ezek érthetően felvetették az időnkénti rektori találkozások, tanácskozások igényét.

Az akkor még több tárcához tartozó egyetemek csoportjai közül a tudományegyetemi rektorok rendszeres találkozóján, elsősorban Fülöp József akadémikus, az ELTE rektora határozott kezdeményezésére alakult ki egy minden rektort egyesítő szervezet, az ismertté vált nyugati minták alapján az ún. rektori konferencia létrehozásának gondolata és szándéka. Ezt az akkori szakegyetemek rektorai is támogatták.

Nyugat-Európa több országában már évtizedek óta működtek az autonóm egyetemek önszerveződésében létrejött rektorkonferenciák, sőt azok összefogó szervezete, a Confederation of European Union Rectors' Conferences (EUREC) is. Már ekkor tudatos találkozások, látogatások, tapasztalatátadások (tapasztalatcsere) még korai lett volna beszélni segítették, bátorították rektorainkat az elképzelések, majd a konkrét tervek kialakításában. Ezek a kapcsolatok a későbbiekben is, ugyan változó intenzitással, de folytatódtak. Nagy szerepük volt abban, hogy fokozatosan reális és sok tekintetben elismerő, pozitív kép alakult ki felsőoktatásunkról a Lajtán túli országok egyetemlein, főiskoláin. Egyik visszaemlékező rektorunk tömören így fogalmazott: *partnerek lettiünk!* És ez akkor különösen nagy szó volt. Ennél általánosabban, de hasonló tömörséggel azt írhatjuk: **Felsőoktatásunk felelősen elő- és felkészült a maga rendszerváltására – értékeinket megtartva váltottunk.** De maradjunk az időrendnél.

1988. május 31. napján:
tizenkilenc elszánt rektor aláír

1988. május 31-ének főszereplőit tényszerűen az 1. táblázat összegzi.

A tényszerűségén túl az írás szerzője a *bátor* jelzővel kívánja kifejezni sokunk tiszteletét az akkori rektorok döntése és személye előtt,

* A Magyar Rektori Konferencia jubileumi ülésén, 2013. június 26-án elhangzott előadás szerkesztett változata.

¹ Három esetben a rektor megbízásából *rektorhelyettese*.

² FFK – Főiskolai Főigazgatói Konferencia, MERSZ – Művészeti Egyetemek Rektori Széke

ELTE	Fülöp József
JPTE	Ormos Mária
JATE	Csákány Béla
KLTE	Daróczy Zoltán
MKKE	Csáki Csaba h. Kupcsik József
BME	Fodor Lajos
NME	Kovács Ferenc
VVE	Heil Bálint
DOTE	Leővey András
POTE	Bauer Miklós h. Varga Ferenc
SOTE	Somogyi Endre h. Szabó Zoltán
SzOTE	Szilárd János
OTE	Kulka Frigyes
GATE	Petrasovics Imre
DATE	Szász Gábor
KATE	Debreczeni Béla
ÁOTE	Kovács Ferenc
EFE	Gál János
KÉE	Tamássy István
jelen volt Köpeczi Béla oktatási miniszter	

1. táblázat

(Rövidítések: ELTE: Eötvös Loránd Tudományegyetem; JPTE: Janus Pannonius Tudományegyetem; JATE – József Attila Tudományegyetem; KLTE: Kossuth Lajos Tudományegyetem; MKKE: Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem; BME: Budapesti Műszaki Egyetem; NME: Nehézipari Műszaki Egyetem; VVE: Veszprémi Vegyipari Egyetem; DOTE: Debreceni Orvostudományi Egyetem; POTE: Pécsi Orvostudományi Egyetem; SOTE: Semmelweis Orvostudományi Egyetem; SzOTE: Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem; OTE: Orvostovábbképző Egyetem; GATE: Gödöllői Agrártudományi Egyetem, DATE: Debreceni Agrártudományi Egyetem; KATE: Keszthelyi Agrártudományi Egyetem; ÁOTE: Állatorvostudományi Egyetem; EFE: Erdészeti és Faipari Egyetem; KÉE: Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem)

anélkül, hogy ennek közpolitikai és felsőoktatás-politikai kontextusát itt most részletezni kellene.

1988. május 31. után: erősödő, hatékony MRK, FFK, egyetemi fórumok – az új út keresése

Az MRK már kezdetben eleve több volt, mint tizenkilenc rektor tanácskozó testülete. A rektorok úgy vélték, a felsőoktatás résztvevőinek sokkal szélesebb körét kell bevonni az új út keresésébe és kialakításába. Ennek formáját az ún. *egyetemi fórumokban* találták meg. Ezek az intézmények nagyságával arányos számban választott küldöttek vettek részt, és vitatták meg az rektorok előterjesztéseit, és alakítottak ki lényeges kérdésekben közös állásfoglalást. Az MRK tízéves jubileumáról megjelentetett kis kötet³ számos részletét tartalmazza az akkori történéseknek.

Az MRK megalakulását még abban az évben, 1988-ban a Magyar Főiskolák Egyesületének létrehozása követte. Az MFE rövidesen felvette a *Főiskolai Főigazgató Konferencia* (FFK) nevet, és ekként működött a konferenciák 2006-os integrációjáig azzal a módosulással, hogy 1995-ben önállósodott a *Művészeti Egyetemek Rektori Széke* (MERSZ), amely a művészeti szakmák sajátos kérdéseivel részben még ma is önállóan foglalkozik. Ilyen helyzetben már indokolt volt rendszeressé tenni a koordinációt a szervezetek között, aminek több, ma már kevésbé érdekes változata működött rövidebb-hosszabb ideig, például *Felsőoktatási Konferenciák Szövetsége* (FKSZ).

2006-ban a Magyar Rektori Konferencia kibővült: de tagjai, mint negyedszázada változatlanul **a magyar felsőoktatási intézmé-**

³ Rövidesen létrehozandó website, javaslatom szerint az MRK internetes múzeuma.

nyek mindenkori rektorai. És ez – szemben az MRK ma hatályos alapszabályban szereplő 2006-tal – **1988-as** alapítási évet jelent, azaz, a mostani jubileumi rendezvénnyel is kifejezetten, 25 év jogfolytonosságot dokumentál.

A szervezetnél talán fontosabbak az **új út** keresés tartalmi kérdései. Ehhez négy dokumentumból érdemes idézni – csak minimális háttér-információval kiegészítve azokat:

I. Országos Egyetemi Fórum, Budapest, 1989. április 5–6. Fülöp József MRK elnök expoziója:

„Az akadémiáknak, a főiskoláknak, az egyetemeknek mindig az idő adta feladatok figyelembevételével kell munkálkodniuk, a változó tudományos, politikai és gazdasági élet ismeretében. Keresniük kell minden időben az utakat, amelyeken járva leginkább megfelelnek a tudomány méltóságának és nemzetük boldogulásának. Különösen a sorsválasztó, a sorsdöntő időkben.

Ma ilyen esztendőket élünk: a tisztázás, az **útkeresés** idejét. Politikában, gazdaságban, művelődésben egyaránt. A megújulás vágya és szüksége az élet minden területén mutatkozik. [...] Az elmúlt esztendő második felében hallgatói demonstrációk sürgették a felsőoktatás korszerűsítését.”

A fejlett és demokratikus „Nyugat” sokféle formában segített az új út keresésében. A *Citizens Democracy Corps* (CDC, USA) a hazai helyzet alapos tanulmányozása, állami és egyetemi vezetőkkel folytatott konzultációi, számos tény és adat alapján fogalmazta meg javaslatát 1991-ben. Az akkori magyar felsőoktatás elismerését kell látnunk abban is, hogy a CDC *team* vezetője nem kisebb nemzetközi tekintély, mint Derek Bok, a Harvard korábbi elnöke volt. A dokumentumból csak néhány rövid megállapítást emelünk ki:

- Nincs olyan átfogó terv, amely a felsőoktatás céljait, azok fontossági sorrendjét

meghatározna; ellentmondásokkal telített a kormány szerepe és az egyetemi önállóság biztosítékainak rendszere.

- Helyeseljük az elkötelezettséget az egyetemi önállóság megteremtéséért. Újra és újra bebizonyosodott, hogy az erős oktatási rendszer kialakulásának alapja az egyetemek függetlensége az államtól.
- Az európai mintát követve a rektorokat és a dékánokat professzorokból és hallgatókból álló egyetemi és kari tanácsok választják rövid (hároméves), megújítható időtartamra. A költségvetést és a tantervet a tanácsnak kell elfogadnia.

De a magyar felsőoktatás progresszív vezetői, szélesebb társadalmi háttérrel (minisztériumok, MRK, FFK, GOSZ,⁴ VOSZ,⁵ kutatók) is mélyreható elemzéseket végeztek, és érdemi, koncepcionális javaslatok egész sorát fogalmazták meg. Ennek összefoglalója egy tárcaközi vegyesbizottság munkája alapján elkészült, *A magyar felsőoktatás fejlesztése 2000-ig* című, ún. „zöld könyv” (1992). Érdemes a dokumentumot jegyző, részben még ma is meghatározó személyiségek nevét felsorolni: Kocsis Károly (GATE), Andorka Rudolf (BKE⁶), Illyés Sándor (BGGYF⁷), Michelberger Pál (BME), Réthelyi Miklós (SOTE), Róna-Tas András (JATE).

Alapvetésük – mint később látni fogjuk – ma is érvényes: *„A felsőoktatás színvonala, fejlődése meghatározó feltétele a magyar társadalom és gazdaság átalakulásának, jövőbeli perspektívájának.”*

A felsőoktatás új útja mögötti erős társadalmi-politikai háttérrel két esemény jól tükrözi:

⁴ Gimnáziumok Országos Szövetsége

⁵ Vállalkozók és Munkáltatók Országos Szövetsége

⁶ Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem

⁷ Bárczi G. Gyógy pedagógiai Tanárképző Főiskola

„Az MRK 1992. október 15-i ülésén Kupa Mihály pénzügyminiszter támogatásáról biztosította a fejlesztési programot.

1992. október 16-án Antall József miniszterelnök fogadta a felsőoktatás képviselőit: egyetértés alakult ki a felsőoktatás aktuális kérdéseit, a fejlesztési koncepció fontosabb elemeit illetően.”

A koncepció majd egy évtizedre szól, a legtöbb tekintetben részletes kifejtéssel. A megvalósulás elemzése ma már kevésbé időszerű, de megállapítható: fontos és világos vezérfonal volt mind a felsőoktatás, mind a vele szoros kapcsolatban álló állami és társadalmi szervek, szervezetek számára. Mindenki tudhatta, merre van az új út. És jelentősen hozzájárult első felsőoktatási törvényünk létrejöttéhez is. (Annak koncepcióját, szerkezetét és meghatározó tartalmi elemeit egy, Király Tibor akadémikus vezette, *ad hoc* bizottság dolgozta ki.) Volt erre szándék, de végül is a felsőoktatás fejlesztéséről törvény nem, csak országgyűlési határozat született 1995-ben.

1988–2013 között: mozgalmas negyedszázad a kiművelt emberfők sokaságáért, rendszer-váltással, gyors expanzióval, három törvénnyel, ki-kilengő finanszírozási ingával, oda- és visszafordításokkal – sokban együtt Európával

Lehet szubjektív megközelítésnek minősíteni, de a szerző úgy véli, és ezt tények, adatok, dokumentumok támasztják alá: felsőoktatásunk eme negyedszázadának meghatározója annak az erős társadalmi igénynek a kielégítése, amit – Széchenyi István közismert kifejezésével – a kiművelt emberfők sokasága, ezek képzése és kibocsátása jelent. Abban, hogy az előző negyedszázad során kétszeresére, a most tárgyalt negyedszázadban pedig azt is felülmúlva további négyszeresére nőtt az évente kiművelt emberfők száma hazánkban, benne

van az összességében sikeres, nemzetközi tapasztalatokra épülő és európai trendeket követő fejlődés, de a nemritkán joggal kritizálható sokféle változtatás is. Ezekben a sikerekben és hibákban osztozik a felsőoktatás, a mindenkori kormányzat és a társadalom is.

Mivel most elsősorban az MRK jubileumáról van szó, indokolt kiemelni az MRK jogállása, erre alapozott önmeghatározása és az ezzel szoros összefüggésben lévő intézményi autonómia kérdéskörét, alakulását. A változásokat a három törvény releváns paragrafusai értelemeszerűen jól tükrözik.

Az MRK törvényi meghatározásának (jogállásának) három állomása:

1993. Ftv. 68. §⁸ „(1) Az egyetemek képviselőiből álló Magyar Rektori Konferencia, Művészeti Egyetemek Rektori Széke, valamint a főiskolák képviselőiből alakult Főiskolai Főigazgatói Konferencia a felsőoktatási intézmények képviselői szervei, melyek véleményt nyilváníthatnak, illetve javaslatot tehetnek a felsőoktatást irányító közigazgatási és egyéb szervek részére a felsőoktatást érintő bármely kérdésben.”

2005. Ftv. 114. §⁹ „(1) Az MRK a felsőoktatási intézmények képviselőire, érdekeinek védelmére jogosult testület, amely a felsőoktatás rendszerének működésével kapcsolatos bármilyen kérdésben véleményt nyilváníthat, javaslatot tehet. . .

(4) Az MRK [...] jogszabályhoz társuló egyetértési jogát a jogi szabályozással érintett tudományos és ehhez kapcsolódó oktatási, kutatási kérdések tekintetében gyakorolja.”¹⁰

⁸ 1993. évi LXXX. törvény a felsőoktatásról

⁹ 2005. évi CXXXIX. törvény a felsőoktatásról

¹⁰ Ez a 114. § (4) bekezdés a 2009. CXXXVIII. módosító törvénnyel került be: http://www.complex.hu/kzldat/to900138.htm/to900138_5.htm

Egyetértési jogok: képesítési keretek, képzésindítás eljárási szabályai (kormány); alap. És mesterképzések képzési és kimeneti követelményei (KKK), a szakirányú továbbképzés általános feltételei (miniszter).

Delegálási jogok: MAB¹¹-ba (19-ből) 11 tag, MAB FvB¹²-ba (3-ból) 2 tag, MAB FB¹³-ba (3-ból) 1 tag, FTT¹⁴ (15-ből) 3 tag, OTKA¹⁵-alelnök, OÖT¹⁶ 1 tag, FÉT¹⁷ 1 képviselő (és más kisebb súlyú delegáltak).

2011. Nftv. 72. §¹⁸ „(1) Az MRK a felsőoktatási intézmények képviselőire, érdekeinek védelmére jogosult konzultatív testület, amely jogi személy, székhelye Budapest, képviselőire az elnök jogosult.”

- Véleménynyilvánítási és javaslattevési jog: **megszűnt**
- Egyetértési jog: **megszűnt**
- Delegálási jog: erősen lecsökkent
  - 11 helyett 3 tag a MAB-ba,
  - 2 helyett 0 tag a MAB FvB-be,
  - OTKA-alelnök, 1 OÖT-tag, 1 FTT-tag, 1 FÉT-képviselő.

Az MRK önmeghatározásának három állomása

Az MRK céljai, funkciója jól tükröződnek változó alapszabályai tükrében. Ezekben értelemeszerűen sokféle egyensúly és hangsúlykeresés jelenik meg – külső és belső tényezők keresztüzében. Olyanok közötti egyensúly-

keresés és hangsúlykiemelés – lakonikus rövidséggel fogalmazva –, mint például

- jogok *vs.* kötelességek
- értékek *vs.* érdekek
- érdekérvényesítés kívül *vs.* érdekköltés belül
- minőség *vs.* mennyiség
- szinergia *vs.* additivitás
- előtérben állás *vs.* háttérben maradás
- meghallják *vs.* csak meghallgatják
- kiállunk *vs.* kivárunk

Ezek így jelennek meg – vagy éppen nem jelennek meg – az MRK három dokumentumában:

1988 – Az MRK alapító okirata

„A rektori konferencia és az országos egyetemi fórum célja:

- az egyetemek vezetőinek, illetve képviselőinek tanácskozása az intézményeket érintő legfontosabb időszerű kérdésekről;
- az egyetemek közötti és a külső intézményekkel folytatott együttműködés hatékonyságának növelése;
- a társadalom informálása az egyetemek helyzetéről és közérdekű törekvéseiről;
- döntéshozatal, állásfoglalások, ajánlások kidolgozása és elfogadása, valamint időszerű javaslatok kezdeményezése a politikai és állami vezetés, illetve a felsőoktatási intézmények felé;
- az érdekképviselői tevékenység összehangolása.”

2005 – Az MRK alapító okirata

Az MRK célja: „A magyar egyetemek tevékenységének összehangolása, hatékonyabb érdekképviselése és az egyetemi felsőoktatás harmonikus fejlődésének elősegítése.” Megmaradtak az előbbi célok, s kiegészültek három újabb, akkor fontosnak tartott feladattal:

- Az egyetemek nemzetközi kapcsolatainak bővítése;

¹¹ Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság

¹² Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság Felülvizsgáló Bizottság

¹³ Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság Felügyelő Bizottság

¹⁴ Felsőoktatási és Tudományos Tanács

¹⁵ Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok

¹⁶ Országos Ösztöndíjtanács

¹⁷ Felsőoktatási Érdekegyeztető Tanács

¹⁸ 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról

- Közreműködés az egyetemi menedzsment fejlesztésében;
- A fenti célok elérésének anyagi támogatása az egyetemi oktatás fejlesztésére szánt hazai és külföldi eredetű pénzügyi források felkutatásával és összegyűjtésével, alapítványok létrehozásával és működtetésével.

2012 – Az MRK Köztisztviselői Alapszabálya

- „Az állami feladatok ellátásában közreműködő, független, konzultatív jogi személyiséggel rendelkező köztestület.
- Célja: Magyar Rektori Konferencia közhasznú (egyben cél szerinti) tevékenysége keretében a felsőoktatási intézmények képviselőit és érdekvédelmét látja el, a Nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvényben, illetve az egyéb vonatkozó jogszabályokban részletezett közfeladatoknak megfelelően.
- Annak érdekében, hogy ezen feladatának és alapcéljának eleget tudjon tenni, a felsőoktatási intézmények vezetői kapcsolattartásának érdekében rendszeres fórumot biztosít, ahol lehetőség nyílik a vélemények kicserélésére, és a jogszabályok által meghatározott körben döntések, határozatok meghozatalára.”

Fontos tényező az MRK összetétele. Ezt az Országgyűlés által elismert felsőoktatási intézmények listája határozza meg, hiszen ezen intézmények vezetőiből áll össze automatikusan a testület. Számos bizottságban természetesen nem csak intézményvezetők vesznek részt.

A mindenkori helyzetet és a változásokat az intézmények száma, kategóriája és fenntartója szerinti adatok jól tükrözik, bár olykor a számok mögé is be kell tekinteni. Közismert, hogy 1990 előtt csak állami és egyházi fenntartású intézmények működtek, ún. magán (alapítványi) intézmények nem voltak. (Nem

szerepeltetjük itt külföldi intézmények hazánkban működtetett fiáléit, s bár ezek száma közel harminc, jelenlétük nem számottevő a hazai felsőoktatásban.)

Az önálló állami intézmények száma huszonöt év alatt jelentősen, 62-ről kevesebb, mint felére, 28-ra csökkent. Ez egyrészt nagy változást mutat, de a számok mögé nézve az látszik, hogy döntően integrációk következménye (kincstári optimizmussal eredménye), és mindössze a három egykori katonai főiskola alumnusai nem találnának már oktatókat és hallgatókat alma materük egykori épületeiben, a többiek csak a cégtábla változását észlelnék kívülről. Az egyetemek sorában a 19 = 19 azonos szám csak véletlen: 19 egykori egyetem integrációval mára 12 lett, és több intézmény (akadémia, főiskola) egyetemé alakult (MKE, MOME, LFZE, SZFE, KE, SZE, NKE, ÓE⁹⁾). Számos egykori önálló főiskola ma egy-egy nagyobb intézmény karaként működik.

Elvi – és persze gyakorlati – jelentőségű változás az egyházi intézmények számának jelentős megnövekedése (17 „ 27), és a korábban nem létezett magán- (alapítványi) egyetemek és főiskolák megjelenése (0 „ 12). Az állami intézmények szám szerint ugyan kisebbségben vannak, de a hallgatók döntő hányada, kb. 85%-a ezekben tanul, és még ennél is nagyobb a tudományos súlyuk. (Emiatt az MRK-ban a rektorok elsősorban intézményük mérete szerint súlyozott szavazatokkal rendelkeznek.)

⁹⁾ MKE: Magyar Képzőművészeti Egyetem; MOME: Moholy-Nagy Művészeti Egyetem; LFZE: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem; SZFE: Színház- és Filmművészeti Egyetem; KE: Kaposvári Egyetem; SZE: Széchenyi István Egyetem; NKE: Nemzeti Közszolgálati Egyetem; ÓE: Óbudai Egyetem

	egyetem		akadémia/főiskola		összesen	
	1988	2013	1988	2013	1988	2013
állami	19	19	5+38	↘ 9	62	↘ 28
egyházi	0	5	3+14	22	17	↗ 27
alapítványi	0	2	0	10	0	↗ 12
összesen	19	26	60	41	79	↘ 67

2. táblázat

A 2005-ös felsőoktatási törvény a főiskolák vezetőinek is rektori címet adott, így az MRK minden – ma hatvanhét – magyar felsőoktatási intézmény vezetőjének testülete lett. A korábban említett hangsúly- és egyensúlykeresés nehézsége jórészt fokozódott, olykor igencsak bonyolulttá vált, s csak kevés tekintetben csökkent, ha egyáltalán.

Az MRK belső szervezetét az *Alapszabály* határozza meg. Mindkettőről, s a mindenkori személyi összetételről is az MRK honlapja (www.mrk.hu) ad tájékoztatást. A meglehetősen felduzzadt bizottsági hálózat vázlata:

- Plénium (hatvanhét rektor) – Elnökség (tizenkét tag) – Elnök, társelnök, tiszteletbeli elnök;
- Két tagozat (egyetemi, főiskolai), tizen-nyolc különféle bizottság, egy kollégium, egy MERSZ;
- Felügyelő Bizottság
- Titkárság

Négy éve alakult egy Elnöki Klub, a különböző, valaha is működött konferenciák, szövetségek elnökeiből, de nincs érdemi funkciója, lényegében nem működik.

A jubileum arra is kötelez, hogy rámutassunk: az alakuláskor még sehol sem volt a mai értelemben vett internet, mára viszont mindenféle megjelenés alapeszköze. Az MRK honlapja messze elmarad a lehetőségtől és a szükségéstől: nem ad valós képet az MRK

működéséről. A 2013. évi ülésrend az év közepén még mindig nem olvasható, a *Programok* alkönyvtár hét évre visszatekintve egyszerűen üres. A média, az internet világában ez meglehetősen érthetetlen, és ez nem a hallgatók, hanem a rektorok rossz bizonyítványa.

Az MRK lényege akkor érvényesül, ha azt autonóm intézmények vezetői alkotják. Ezért meghatározó lényegi kérdés az intézményi autonómia (önkormányzat) ügye. Ezt is a törvények határozzák meg elsődlegesen, amit persze a mindenkori kormányzati gyakorlat a különbözőképpen formál és realizál.

1993. Ftv:

64. § „(2) Az oktatás, a tudományos képzés, a művészeti tevékenység, a kutatás és a tanulás szabadságának biztosítása érdekében a felsőoktatási intézmények önkormányzati joga, különösen

- a) szervezeti és működési rendjük önálló kialakítása;
- b) az oktatók, a tudományos kutatók és a vezetők kiválasztása;
- c) a költségvetési támogatásra is figyelemmel a felvehető hallgatók számának megállapítása, a felvétel feltételeinek meghatározása, hallgatók kiválasztása és felvétele;
- d) tantervek, tananyagok, képzési programok meghatározása, valamint bizonyítványok, végzettséget, illetőleg szakképesítést tanúsító oklevelek kibocsátása, to-

vábbá kreditértékek beszámítása feltételeinek meghatározása az intézménybe való felvételnél, illetve átvételnél;

e) tudományos kutatási programok kidolgozása, tudományos kutatási feladatok meghatározása és szervezése;

f) a részére jóváhagyott pénzügyi eszközök, források és előirányzatok feletti rendelkezési jog, valamint a kezelésükben lévő vagyontárgyakkal kapcsolatos jogok gyakorlása;

g) nemzetközi oktatói és kutatási kapcsolatok kialakítása és fejlesztése;

h) az intézményben folyó oktató és kutató munka minőségét biztosító intézkedések bevezetése és ellenőrzése.”

65. § „(1) Az állam a felsőoktatással kapcsolatos feladatait a felsőoktatási intézmé-

nyeknek az Alkotmányban és e törvényben szabályozott, valamint e törvény alapján megalkotott intézményi Szabályzatukban megállapított jogok, kötelezettségek és hatáskörök tiszteletben tartásával látja el.”

2005. Ftv.

1. § „(2) E törvény célja megteremteni a jogi feltételeket ahhoz, hogy a felsőoktatási intézmény az e törvényben biztosított autonómia szerint működhessen, azzal élhessen, továbbá biztosítsa az autonómia gyakorlásában való részvételt az oktatók, a kutatók és a hallgatók számára. Az autonómia (3) bekezdésben felsorolt elemeit [oktatás, kutatás, szervezet, személyügyek és gazdálkodás] a törvények által meghatározott keretben lehet gyakorolni. Az autonómiát érintő rendelkezéseket csak törvényben vagy törvény felha-

Európai Egyetemi Szövetség		Erős Egyetemeket Európának	
szervezeti	pénzügyi	személyzeti	akadémiai
rektorválasztás és kritériumai	a közfinanszírozás típusa és tartalma	munkatársak felvételének eljárásrendje	a hallgatói létszám meghatározása
a rektori megbízás időtartama és megszüntetése	megtakarítások megtartása	a munkatársak fizetése	a hallgatók felvétele
külső tagok bevonása, választása a döntéshozó testületekbe	hitelfelvétel lehetősége	munkatársak elbocsátása	programok indítása és megszüntetése
döntés az egyetem oktatási/kutatási szervezetéről	ingatlan tulajdonlás	munkatársak jutalmazása	az oktatás nyelvének megválasztása
jogi személyek (szervezetek) létrehozása	hazai és EU-s hallgatók tandíjának megállapítása		minőségbiztosítási rendszer és szolgáltató megválasztása
	nem EU-s hallgatók tandíjának megállapítása		

3. táblázat

talmazása alapján lehet szabályozni. Az autonómia gyakorlásánál figyelembe kell venni a felsőoktatási intézmény szabályzataiban foglaltakat is.”

2011. Nftv.

75. § „(1) A fenntartói irányítás nem sértheti a felsőoktatási intézmény – a képzés és kutatás tudományos tárgyával és tartalmával kapcsolatos kérdések tekintetében biztosított – önállóságát.” Az önállóságot az Nftv. tetelesen nem határozza meg, *intézményi autonómia* és *önkormányzat* szavak nem fordulnak elő a törvényben. Csak hallgatói és doktoranduszi önkormányzat van, sokféle joggal.

Érdekes itt idézni az autonómia európai értelmezését *Maria Helena Nazaré*, a European University Association (EUA) elnöke prezentációjából, (*Bemutatta az MRK plénumán a százéves jubileumát ünneplő Debreceni Egyetemen, 2012. október 16-án.*)

A jubileum számos más, az MRK-t érdemlében foglalkoztató lényeges kérdés áttekintését is igényelné. Közülük csak néhányat érintünk, azokat is jórészt száraz, de beszédes adatokkal illusztrálva.

A képzési rendszer változásai

Örökölt 1988-ból:

- Duális (párhuzamos) diplomát adó képzések:
  - főiskolai + egyetemi képzés
  - posztgraduális továbbképzések
  - dr. univ. fokozat, de képzés nélkül

1993. Ftv. Újabb elemként jelentek meg:

- PhD-képzés és fokozatszerzés (megalakult az ODHT²⁰, ebből 2007-ben az ODT²¹)
- Felsőfokú szakképzés (AIFSZ; ebből FSZ²²)

²⁰ Országos Doktori és Habilitációs Tanács

²¹ Országos Doktori Tanács

²² akkreditált iskolarendszerű felsőfokú szakképzés; felsőfokú szakképzés

• Szakirányú továbbképzések rendszere 1999-ben Bolognában vállalt, de csak 2004-ben kezdett, és 2006-ban – felmenő rendszerben – bevezetett

- háromciklusú lineáris osztott, illetve hat esetben osztatlan: alap- (BA/BSc) és mester- (MA/MSc) képzés
- továbbra is: doktori iskolákban szervezett *PhD-képzés* és fokozatszerzés
- felsőfokú szakképzés, szakirányú továbbképzések

2011-ben törvénybe iktatott, s most 2013-ban induló

- felsőoktatási szakképzés (a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara szerint ennek rendszere már kialakításakor sem jó, lásd később),
- az osztott rendszerből visszaállított osztatlan mesterszintű tanárképzés.

A hallgatói létszám alakulása

tanév	hallgató
1960/61	45
1970/71	81
1980/81	101
1990/91	108
2000-01	327
2005-06	424
2010-11	361
2012-13	330

4. táblázat

A felsőoktatás állami támogatása nominálértékben és inflációval számolt reálértékben (milliárd Ft) (Forrás: URL₃) 4. táblázat (a következő oldalon).

A normatív alapú rendszeres állami támogatás mellett gyakran extra többletek és extra

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
állami támogatás	208	194	191	182	165	124
ennek reálértéke	208	182	172	157	137	97
reálérték %-ban	100	88	83	74	66	47

4. táblázat

elvonások jelentek és jelennek meg – ma egyre nehezebben követhető mértékben. E tekintetben nagyon kilengett az inga.

- FEFA²³ – expanziót segítő jelentős többlet adott
- Világbanki kölcsön – csak terv maradt
- PPP-beruházások – nagy fejlesztések, súlyos működtetési, visszafizetési költségek
- Széll Kálmán Terv – drasztikus elvonások + rendszeres évvégi zárolások
- Innovációs, szakképzési hozzájárulás: jelentős volt, most elvonták
- Vállalkozási tevékenységek: megindultak, de legújabbban erős korlátozás lépett életbe
- Egyre növekvő sajátbevételi arányok és kényszerek (nagy szórással 50% körül)
- EU-pénzre épülő (kompetitív) pályázati források
- Felsőoktatási Struktúraátalakítási Alap
- Az eddig jól gazdálkodókat sújtó, másokat kiségitő, nem teljesítményalapú ígéretek és támogatások
- Aktuális finanszírozási fennakadások: tavalnyi normatíva, ideai ösztöndíj egy részének elmaradása (az MRK mondja, de miért hallgat a HÖÖK²⁴)

Nemzetközi kapcsolatok

1988 *Magna Charta Universitatum*, Bologna Eddig nyolcvan ország 755 egyeteme, köztük tizenegy magyar egyetem írta alá: BCE, BME,

²³ Felsőoktatás Fejlesztési Alap

²⁴ Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája

DE, ELTE, KEE, ME, PE, PTE, SE, SZIE, SZTE²⁵

1999 Bologna Declaration: harminckét ország (közte hazánk) minisztere jegyzi. Ezt két évente rendszeres elemzések, miniszteri találkozók, új kezdeményezések, nyilatkozatok követik. Ezek néhány fontosabb eleme:

- Kezdetben két-, majd háromciklusúra bővült lineáris képzési rendszer
- mobilitás segítése, *diploma supplement* bevezetése, szociális dimenzió erősítése stb.
- **ESG: European Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area** – ennek bázisán létrejött és jól működik az európai felsőoktatási minőségbiztosítás közös felfogású rendszere.

TEMPUS Erasmus–Mundus – sikeres magyar részvétel a kezdetektől mindmostanáig.

A CRE (az Európai Rektorkonferencia) 1994-ben Budapesten tartotta közgyűlését. A több mint hatszáz rektor részvétele, a kiváló szervezés az új útját megtaláló magyar felsőoktatás nagy nemzetközi elismerése volt. Ebben elvülhetetlen érdemei voltak Kocsis Károlynak, a Gödöllői Egyetem rektorának,

²⁵ BCE: Budapesti Corvinus Egyetem; BME: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem; DE: Debreceni Egyetem; ELTE: Eötvös Loránd Tudományegyetem; KEE: Közép-európai Egyetem; ME: Miskolci Egyetem; PE: Pannon Egyetem; PTE: Pécsi Tudományegyetem; SE: Semmelweis Egyetem; SZIE: Szent István Egyetem; SZTE: Szegedi Tudományegyetem

a CRE/EUA Board ez ideig egyetlen magyar tagjának.

Az EUREC (Confederation of European Rector Conferences) tizenöt nyugat-európai rektorkonferencia szövetsége volt. Elismerést jelentett, hogy ebben az MRK társult tag lehetett.

A CRE és az EUREC 2001-ben egyesültek **European University Association (EUA)** néven. Ebben az MRK *collective full member*, tizenhárom intézményünk *individual full member*, kettő pedig *individual associate member*.

Három egyetemünk vett részt az EUA *Institutional evaluation* programjában (JATE, KLTE, BCE²⁶).

2008-ban a Budapesti Corvinus Egyetem az *EUA Quality Assurance Forum* sikeres rendezője volt.

A kisebb nemzetközi súlyt jelentő *International Association of Universities (IAU)* tagja az MRK és négy intézményünk.

Az MRK, illetve intézményeink kapcsolata határainkon túli magyar intézményekkel:

- Tizennégy intézményünk folytat huszonöt szakon alapképzést határainkon túli magyar településeken.
- Évente ötven határainkon túli doktorandusz vesz részt állami ösztöndíjjal hazai egyetemeken doktori képzésben.
- Az MRK-plénum rendszeres meghívottja négy magyar felsőoktatási intézmény (Partiumi Keresztény Egyetem, Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Selye János Egyetem, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola)

²⁶ József Attila Tudományegyetem; Kossuth Lajos Tudományegyetem; Budapesti Corvinus Egyetem

- Az MRK kihelyezett ülést tartott 2010-ben, Kolozsvárott, a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetemen és 2011-ben, Komáromban, a Selye János Egyetemen.
- Sok aktív intézményközi kapcsolat él.

2013. május 31. körül: *sokpólusú kölcsönös elégedetlenség kora – a kiút keresése*

Napjainkban, de inkább éveinkben sokféle formájú, tartalmú, forrású elégedetlenség övezi a magyar felsőoktatást. A bonyolult helyzet elemzése nehéz, de szükséges feladat. Itt és most csak az elégedetlenségek dokumentált elemeit idézzük:

Elégedetlenség az egyik oldalon: Széll Kálmán Plan (Ministry of National Economy, March 2011):

„4. Higher education
The Hungarian education system is far from meeting the actual demands set by the economy and the labour market. We have been financing an education system with significant public resources that does not serve the interests of the economy, does not create value and, as a whole, increases public debt.” (URL4)²⁷ (!!!)

Ez a dokumentum vitte felsőoktatásunk hivatalos értékelését Brüsszelbe, azaz Európába – írván: **felsőoktatásunk értéket nem termel, összességében csak növeli az államadósságot!!!**

Orbán Viktor miniszterelnök (MRK, 2012. október 16.) (URL6): „A felsőoktatást át kell alakítani, mert most, illetve eddig sem

²⁷ Hivatalos magyar szöveg: „Akár a magyar szakképzést, akár a felsőoktatást tekintjük, jól látszik, hogy az oktatási rendszer egésze milyen távol esik a gazdaság és a munkaerőpiac tényleges igényeitől. Jelentős közpénzfelhasználással olyan intézményeket is fenntartunk, amelyek nem szolgálják a gazdaság érdekeit, nem az értékteremtéshez, hanem összességében az államadósság növekedéséhez járulnak hozzá.” (URL5)

saját eszméjének, sem pedig a fenntarthatóság követelményének nem felelt meg. Voltak már átalakítási kísérletek. Ilyen volt az integráció ügye, ilyen volt a bolognai folyamathoz való csatlakozás vagy a hallgatói létszámok jelentős növelése. Egyik sem hozta meg a kívánt eredményeket, sőt számos nem kívánt következménynek is tanúi lehettünk. A magyar felsőoktatási rendszer nem állt készen még a bolognai folyamatra. Az átgondolatlan reformok során sajnos leértékelődött a felsőoktatás presztízse. [...] A gondokat ismerjük: túlburjánzó szakkínálat, fenntarthatatlan párhuzamosságok, több helyen minőségében megkérdőjelezhető teljesítmény. [...] Ennek ellenére a magyar felsőoktatás a nemzetközi mezőnyben gyakran meglepően jól teljesít.”

Magyar Kereskedelmi és Iparkamra (MKIK) – 2013. március 13. (URL:7)

A felsőoktatás jelenlegi rendszere számos anomáliát tartalmaz, amely lassítja a gazdaság növekedését. A vállalati vezetők számtalanszor megfogalmazták elvárásait, hiányérzetüket a fiatal diplomások felkészültségét illetően, [...] A javaslatok között szerepel:

- a MAB összetételének megváltoztatása (legyenek az MKIK által delegált vállalati résztvevők – kéri most, miközben 2010-ben a MKIK a MAB-ba nem munkáltatókat, hanem helyettük egyetemi oktatókat delegált);
- Minőségbiztosítás bevezetése a felsőoktatásban, ellenőrzés MKIK gazdasági szakértők által;
- A felsőoktatási szakképzés bevezetése nem kellően előkészített. A BSc-képzésbe beszámítandó kreditek aránya túl magas, amit a két képzés különbsége nem indokol. A túlzott központosítás sem az intézmények, sem a szakterületek számára nem ad lehetőséget a differenciálásra.

Elégedetlenség a másik oldalon is:

MRK-közlemény²⁸ – 2012. december 06. (URL:8): „Az MRK tájékoztatja a közvéleményt, hogy a ma bejelentett, a magyar felsőoktatást alapjaiban érintő kormányhatározatokkal nem ért egyet. Az előzetes egyeztetés nélkül hozott intézkedéseket elutasítja.” Az okok röviden:

- 1) Ezek az intézkedések már a közeljövőt is kiszámíthatatlanná teszik.
- 2) Az elsősorban fiskális szempontoknak alárendelt elképzelések az elfogadott alapelvekkel is ellentétesek.
- 3) A családok anyagi teherbíró képességét figyelmen kívül hagyják, szociális igazságtalanságot eredményeznek.
- 4) A legtehetségesebb fiatalokat készítetik az ország elhagyására.
- 5) A forráskivonás a nemzetközi trendekkel ellentétes.
- 6) Mindez veszélyezteti a magyar értelmiség újratermelődését.

MRK-közlemény (részletek) – 2012. december 18.: „A nemzeti felsőoktatás visszafejlesztését eredményező lépések, a működéshez szükséges anyagi források kivonása, egyetemeink és főiskoláink pénzügyi kivéreztetése helyett, a jövőnk érdekében éppen ellenkező irányú közpolitikára van szükség: be kell fektetni a tudásba, az egyetembe, a jövőbe. Növelni és nem csökkenteni kell a felsőoktatási ráfordításokat. Az elmúlt időszakban éppen az ellenkezője történt. Öt év alatt 40%-kal csökkent egyetemeink és főiskoláink állami támogatása, miközben a GDP mértéke nagyjából változatlan maradt.” [...]

„A magyar felsőoktatás a közösség javát, a társadalom fejlődését, az emberek tehetségének, tudásának fejlesztését, a családok jövőjét,

²⁸ Minden MRK-közlemény: www.mrk.hu

a tudás értékének növelését szolgálja. Az MRK ehhez kéri a társadalom támogatását.”

MRK-közlemény – 2013. május 13.: „Az egyetemi autonómia az európai felsőoktatás több évszázados értéke, melybe nemcsak az oktatási, kutatási autonómia tartozik, hanem az intézmény felelős vezetőinek kiválasztása is. Az MRK nem tartja elfogadhatónak a rektorválasztás eljárásának jelenlegi törvényi szabályozását, azt, hogy a rektorjelölt személyről nem a szenátus dönt. Az MRK egyhangúlag kéri a szabad rektorválasztás biztosítását, ezzel egyidejűleg támogatja a Fenntartói Testület létrehozását.”

Látni kell: a nemzeti felsőoktatásról szóló törvény (Nftv.) ma érvényes szabályozása lehetővé teszi, hogy az MRK – a szenátusok által szabadon választott, intézményüknek felelős rektorok független testülete helyett a miniszter által javasolt intézményvezetők – neki lekötözött – testülete legyen. (Ez nem az egyes rektorok személyére, hanem a rendszerre vonatkozó megállapítás!)

MRK elnöki levél (részlet) – 2013. május 14.: „Éppen a Felsőoktatási Kerekasztal keretében a felsőoktatás jövőjéről megkezdett érdemi egyeztetések tükrében tartjuk méltánytalanoknak és elfogadhatatlannak azt, hogy a felsőoktatás szabályozására vonatkozó egyes törvények módosításáról nagy terjedelmű – a felsőoktatást is érintő – törvényjavaslat kerül benyújtásra az Országgyűlés részére anélkül, hogy arról az MRK érdemben kifejtette volna álláspontját.”

MRK-közlemény (részletek) – 2013. május 15.: „A Magyar Rektori Konferencia már többször jelezte, a nominálértéken több mint 80 milliárd forintos csökkenésből az idei évre érvényesített 32 milliárd forint összegű állami támogatás elvonás miatt a rendelkezésre bocsátott előirányzatok az intézmények alapfel-

adatainak ellátásához szükséges működtetés, üzemeltetés költségeit már nem biztosítják, a forráskivonást már nem tudják az állami egyetemek, főiskolák kigazdálkodni.” [...]

„A Magyar Rektori Konferencia azt várja, hogy a jogszabályi rendelkezések alapján járó tavalyi támogatások kifizetésével, valamint a fenntartó által ígért 58 Mrd forint támogatás folyósításával a felsőoktatás-politikai kormányzat biztosítsa a magyar felsőoktatás további működőképességét.”

A HÖÖK-közgyűlés nyilatkozata (részlet) – 2013. február 16. (URL:9): „Mély változásban van a magyar felsőoktatás. Egyetemeinket és főiskoláinkat súlyos problémák terhelik, amelyeket a Kormány elkapkodott és átgondolatlan intézkedései csak tovább erősítettek. Az elmúlt hetek zűrzavaros időszakát követően a Felsőoktatási Kerekasztal életre hívása azonban végre a megnyugtató megoldás reményével kecsegtetett.

Elfogadhatatlannak tartjuk azonban, hogy a napirenden szereplő kérdések kapcsán az egyeztetési folyamat közben jogszabályi változások történjenek. Egy ilyen lépés – kiváltképp, ha az magát az Alaptörvényt érinti – nem csak inkorrekt, de megkérdőjelezi a Felsőoktatási Kerekasztal mandátumát és kompetenciáját is.”

Az FDSZ állásfoglalása – 2013. május 17. (URL:10): „A magyar állami felsőoktatási intézmények költségvetési támogatása jelentősen csökkent az elmúlt években. Az elvonások, csökkentések változatos formában valósultak meg. A tendencia egyértelmű: a fokozatosan gyorsuló ütemű támogatáscsökkenések következtében ebben az évben reálértéken már kevesebb, mint a felét szánja a magyar állam a felsőoktatásra, mint 2008-ban!

Intézményeink működőképességük háttérához érkeztek, egyesek túl is vannak azon.

Az FDSZ elnöksége felhívja a Kormány figyelmét erre a veszélyre, és nyomatékosan arra kéri a Kormányt, hogy a napokban bejelentett költségvetési zárolás semmilyen mértékben ne érintse a magyar felsőoktatási intézményeket.”

2013. június 26. után: *Most mi jön? Csak túlélés? Vagy újabb sikerek?*

„A **miniszterelnök** több nyilatkozatában, beszédében is világos és egyértelmű iránymutatást adott” – írja a *Felsőoktatás átalakítás: stratégiai irányok...* című vitaanyag (v06) 2013. V. 31.” (URL1)

- A Fidelitas rendezvényén (2012. július 24.): „... a kormány nem a falakat akarja finanszírozni, hanem a hallgatókat, vagyis mi nem abban vagyunk érdekeltek, hogy bizonyos intézmények működjenek, hanem abban, hogy a diákoknak befolyásuk legyen [...] arra, melyik főiskola, egyetem jó és melyik nem, melyik maradjon talpon és melyik nem.”
- AZ MRK pléniumán (2012. október 16.): „A magyar egyetemi és főiskolai oktatás korszerűsítése és hosszú távú stabilitása az önfenntartó rendszer létrehozásán keresztül lehetséges.”

A **miniszteri** választ a sok oldalról felmerült kérdésekre és elégedetlenségekre most személyesen tőle hallottuk. Az elhangzott beszéd olvasható az interneten (URL12).

Az **államtitkári** válasz: *Felsőoktatás átalakítás: stratégiai irányok...* című vitaanyag (v06) 2013. V. 31.” (URL1)

„A felsőoktatás és a diplomaszerezés egyéni és össz társadalmi értéke, fontossága és nemzetstratégiai jelentősége kétségbevonhatatlan.” A felsőoktatás – mint a legfontosabb gazdasági növekedési tényező – szerepét számos empirikus tény is igazolja: „*A felsőoktatás [...]*

mára nélkülözhetetlen a gazdasági növekedés szempontjából is, vagyis a felsőoktatás vált a gazdasági növekedés motorjává.” – *vö.* „A felsőoktatás színvonala, fejlődése meghatározó feltétele a magyar társadalom és gazdaság átalakulásának, jövőbeli perspektívájának.” (A magyar felsőoktatás fejlesztése 2000-ig. [1992])

„A magyar felsőoktatásban a részvételi arány (20–25%) nemzetközi összehasonlításban alacsony.”

A vitaanyag része – többek között – a *Top 200 program*: legyen egy – vagy több – egyetemünk a nemzetközi rangsorokban az első kétszázban. A szándék nemes, de látnunk kell, ennek különböző, nem kis mértékben pénzügyi feltételei vannak. Néhány összehasonlítható adat mutatja, milyen költségvetésekkel működnek a legjobbak, és hogy „illeszkedik” ebbe például az ELTE költségvetési támogatása. (5. táblázat)

Az ELTE 200. helye természetesen most még csak szándék. Nemhogy az övé, de teljes felsőoktatásunk ez évi 123 millárd forintos költségvetési támogatása is messze van az első kétszáz intézmény „szegényeinek” költségvetésétől. Reális felfogásban ettől az óriási különbségtől nem lehet eltekinteni.

Az **európai** (EUA) válaszból már idéztük az EUA autonómiafelfogását. Az **MRK** válaszait több kérdésben az előző idézetek tartalmazzák.

A szerző véleményét is tükrözi a Debreceni Egyetem egyik új tiszteletbeli doktora, **Dr. h. c. Gulyás Balázs** (Karolinska Intitutet, Stockholm) elegáns és tartalmas megfogalmazása (2012. november 26.) (URL16): „Megdöbbentő, de tény: a világ száz olyan intézménye közül, amelyek legrégebb óta, alapításuktól kezdve struktúrájukban, funkciójukban, célkitűzéseikben nem tértek el és több

198.	Buffalo University (URL13)	630 M USD	143 Mrd HUF
199.	Goethe-Universität (URL14)	601 M €	180 Mrd HUF
200.	ELTE ???		14 Mrd HUF
493.	Technische Universität Wien (URL15)	250 M €	73 Mrd HUF

5. táblázat

száz vagy egyes esetekben több mint ezer éve ugyanazt folytatják, amit elkezdtek, nyolcvanöt egyetem van. Az első helyen szerepel, nem véletlenül, a katolikus egyház kétezzer éves történelmével; az egyházak, aztán ezerkétszáz éves történetével az izlandi parlament, az alpingi, majd jönnek a svájci kantonok, de közvetlenül ezek után Bologna, Oxford, Párizs, Cambridge egyetemei. Tehát a világ legstabilabb intézményei az univerzitások, ezt senki nem vonhatja kétségbe. És ez nincs másképp a 21. században sem! Erről a **pódi umról kérem, ha vannak itt döntéshozók, ha nincsenek, akkor is hallják meg ezt a hangot, hogy koncentráljunk az egyetemekre!** [Kiemelés B. Gy.] Arra az intézményre,

amely a tudásnak nem csak a hordozója, hanem művelője, létrehozója, továbbadója. És a 21. században, meggyőződésem, hogy az egyetemek funkciója a klasszikus funkciók mellett kiegészül mindennel, ami a tudással, annak megalkotásával, továbbadásával, felhasználásával kapcsolatos.”

Köszönöm a felkérést és a figyelmet! A Magyar Rektori Konferencia 25. születésnapján nyugodt, alkotó és sikeres (negyed)századokat kívánok – **a kiművelt emberfők sokaságáért!**

Kulcsszavak: *Magyar Rektori Konferencia, European University Association, felsőoktatás, autonómia, hallgatói létszám, finanszírozás*

INTERNETES FORRÁSOK

- URL1: <http://www.mrk.hu/2013/06/28/kozlemeny-a-magyar-rektori-konferencia-25-eves-unnepi-plenaris-uleserol/>
- URL2: <http://www.kormany.hu/hu/emberieroforrasok-miniszteriuma/hirek/feleltekelodik-a-magyar-tudastoke-szerepe-a-jovoben>
- URL3: <http://www.mrk.hu/wp-content/uploads/2013/02/2008-2013-%C3%81llami-t%C3%A1mogat%C3%A1s-re%C3%A1ll%C3%A9s%C3%A9rt%20A9k.pdf>
- URL4: <http://www.kormany.hu/download/b/23/20000/Hungary's%20Structural%20Reform.pdf>
- URL5: <http://www.kormany.hu/download/4/d1/20000/Sz%C3%A9ll%C3%A9s%20K%C3%A1llm%C3%A1n%20Terv.pdf>
- URL6: <http://www.mrk.hu/wp-content/uploads/2012/10/Orb%C3%A1n-Viktor-besz%C3%A9de.pdf>
- URL7: <http://www.mkik.hu/hu/magyar-kereskedelmi-es-iparkamara/cikkek/vallalati-javaslatok-a-felsooktatasi-megujitasara-60939>

- URL8: www.mrk.hu
- URL9: http://hook.hu/hook_hirek/a-hallgatoi-onkormanyzatok-orszagos-konferenciajakozyulesenek-nyilatkozata/
- URL10: <http://www.fdsz.hu/?q=hu/node/749>
- URL11: <https://docs.google.com/file/d/0B-bRb8Wxe4bXdWR2WTNzX19Vd2M/edit?pli=1>
- URL12: <http://www.kormany.hu/hu/emberieroforrasok-miniszteriuma/hirek/feleltekelodik-a-magyar-tudastoke-szerepe-a-jovoben>
- URL13: http://www.buffalo.edu/about_ub/ub_at_a_glance.html
- URL14: http://www2.uni-frankfurt.de/43171505/about_the_university
- URL15: http://www.tuwien.ac.at/wir_ueber_uns/beteiligungsmangement/
- URL16: http://www.unideb.hu/portal/sites/default/files/20121124GulyasBalazs_beszede.pdf